

Ekonomporträttet

TÖNU PUU

Tord Palander och Uppsalamiljön

Familjebakgrund och karriär

Tord Folkesson Palander föddes 1902 i Småland och härstammade från en släkt av sjöofficerare. Den mest kände av dessa var väl Palander af Vega som adlades av Oscar II efter Nordenskjölds polarexpedition. Efter utbildning vid KTH till kemiingenjör studerade Tord Palander nationalekonomi vid Stockholms högskola, och disputerade 1935 på avhandlingen *Beiträge zur Standortstheorie*, numera vorden klassiker, citerad av alla och läst av ingen. Han utnämndes 1941 till professor i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Göteborg.

Till en bit in på 1940-talet hade vid Uppsala universitet funnits endast en professor i nationalekonomi (med finansrätt), Davidsons gamla, tillhörig Juridiska fakulteten. Under tiden 1942–1958 innehades den av Erik Lindahl.

Historisk-filosofiska sektionen erhöll vid mitten av 1940-talet med hänsyn till sin alltmera omfattande utbildning i nationalekonomi dessutom en egen professor, utan någon koppling till finansrätt. På

Erik Lindahls förslag kallades Tord Palander 1947 till professurens förste innehavare. Palander innehade tjänsten till 1965, då han genom administrativt förfarande flyttade över till Juridiska fakulteten vid samma universitet.

Efter Lindahls pensionering 1958 delades den Juridiska fakulteten tillhöriga professuren i en professor i finansrätt och en preceptor i nationalekonomi. Den senare gick inte att besätta med ordinarie innehavare, och hölls vakant ända tills den 1965 ånyo omvandlades till professor.

Institutionen stod vid den tiden inför omorganisation och planering för nybyggnad. Palander som bara hade några år kvar till pensionen önskade då lämna över

TÖNU PUU är professor i nationalekonomi vid Umeå universitet.

planeringsansvaret till någon yngre kollega som skulle komma att leva med de nya förhållandena. Juridisk-samhällsvetenskaplig examen hade allt mer gått tillbaka, och det fanns praktiskt taget inga forskarstuderande i nationalekonomi vid Juridiska fakulteten. Den återuppståndna juridiska professuren kunde alltså vara lämplig avtrappning för den som om några år i alla fall skulle gå i pension. Juristerna ville mest ha nationalekonomin kvar för att sälla agnarna från vetet i första årskursen, när de inte längre fick ha den romerska rätten som nålsöga.

Tord Palander förblev forskningsaktiv efter pensioneringen, trots tidvis dålig hälsa, en ej helt bagatellartad trafikolycka och strax därpå njurcancer. Han återhämtade sig helt från bägge, men avled vintern 1972 av hjärnblödning efter en vanlig influensa.

Miljö och personliga egenskaper

Under studieåren kom Tord Palander att inlemmas i den grupp ekonomer som kallades "Stockholmsskolan". Det fanns mycket umgänge och starka personliga band inom den gruppen (både vänskap och ovänskap), och dessa kom i de flesta fallen att vara livet ut.

Väl installerade i Uppsala – där för övrigt Palanders aldrig kom att känna sig riktigt så hemmastadda som de hade varit i Göteborg – gjorde de hemmet på Övre Slottsgatan 10 till en gästfri samlingspunkt för institutionen på ett sätt som våra dagars professorer med krympande löner och den allmänna privatiseringen av familjelivet måhända har svårt att föreställa sig. Dock hade Palander ingen fallenhet för att hålla hov på det vis som har varit vanligt i akademiska kretsar förr som nu, ej heller kunde han tänka sig att ingå i någon annans uppvaktande hov, utan han förblev alltid just oberoende.

Till sin läggning var Tord Palander mycket öppen och utåtriktad. Han var inspektor för Kalmar nation och entusias-

tisk Rotarian. Palander var dekanus för historisk-filosofiska sektionen samt tillhörde IVA och Kungl Vetenskapssocieteten. Palander var en mycket kvick och skicklig talare, både i katedern och vid middagsbordet.

Palander var långt ifrån fackidiot. Ett stort intresse för sociologi, psykologi, filosofi och historia, men även konst och skönlitteratur var väl närmast en livsbestingelse vid den tiden när man ännu hade odelad fakultetssektion och grundligt nagelfor alla sektionens doktorsavhandlingar i plenum. Palander deltog exempelvis med liv och lust i den stora bataljen kring Svens Stolpes avhandling om drottning Kristinas maximier, där litteraturhistoriker och vanliga historiker låg i luven på varandra, och som till slut avfirades med en av Stolpe nyskriven parodisk pjäs på Uppsala stadsteater.

Till den öppna läggningen hörde också att han inte stack under stol med sina åsikter och farligt gärna trampade på ömma tår. (Somliga var ömma från början, andra blev det när Palander hade trampat på dem ett antal gånger.) Akademiska rörelsemoln för det vedertagna men diskutabla gav han inte mycket för. När någon med hela uppådet av den tidens ekonometriska artilleri hade anpassat en Phillipskurva till ett litet antal observationer med besvärande "uteliggare" (författarens egen fria översättning från amerikanskan) var Palanders ironiska kommentar att till presentatörens väl synliga förtret som en annan Giotto rita en cirkel genom alla observationerna. Som ung forskarstuderande kände man det befriande när profeten själv efter någon frusturerande invecklad och högtravande utläggning utan hänsyn till föreläsarens rang och värdighet kunde förklara att "det här begriper jag inte ett smack av".

Uppriktigheten var knappast ägnad att vinna vänner bland kollegerna. Därtill hade Tord Palander extrema krav på ordhållighet. I en akademisk småstadsmiljö där opportunisten lätt blir utbredd, var

detta direkt olämpligt. Det kan ju ta viss tid att fastställa vad andra tycker, och då kan man inte gärna definitivt binda sig vid åsikter.

Palander var också väl oförsiktig med konventionerna. Enligt vedertagen sed fick varje professor som hade tjänstgjort i sju år utan allvarligare intermezzon en orden. Önskade man inte motta dekorationer fick man i tid underrätta höga vederbörande. Palander som glömde bort att göra det returnerade helt enkelt sin på posten. Filosofen Ingemar Hedenius har skrivit en mycket rolig uppsats "Föreläsningkatalogen och fåfängan" om ordnar och hederstitlar i Uppsalamiljön. Det sorgglustiga är att Hedenius, själv ordensvägrare, räknar upp alla kolleger som vägrat motta dekorationer – med ett undantag, *Palander!* Palander var ovän även med Hedenius och på det viset kunde läsaren få en lätt misstanke om att Palander kanske inte ens hade erbjudits någon orden. (Palander som var mycket intresserad av fysikaliska principer hade obetänksamt nog en gång frågat Hedenius om huru denne lyckades med konststycket att gå så pompöst bakåtlutad som han gjorde, och huruvida detta hade med viktfordelningen mellan huvudet och buken att göra.)

De juridiska och filosofiska lärostolarna hörde formellt till en och samma institution, och till en början var Erik Lindahl prefekt. Så småningom skar sig relationerna mellan Lindahl och Palander (enligt hörsägen på bagatellartade grunder), och institutionen klövs. Detta fortfor även efter Lindahls pensionering 1958. Palander höll till två trappor upp i det vid den tiden ganska ruckliga Oxenstjernerhuset, rakt ovanför Dagnys matsalar, medan resten, det sk lagret låg i bottenvåningen över gården vid planket mot Stadshotellet.

Så kom den allmänna oron bland studenterna. "Tuffingarna" bland professorerna angreps; varje fakultet hade sin: juristerna Halvar Sundberg, medicinarna

Erik Ask-Upmark, språkvetarna Wolfgang Donner. Palander som i tidningsintervju med anledning av en rekordlång tentamen hade förklarat att "det tar lång tid att vaska fram några guldkorn ur för studier mindre begåvade studenters hjärnor" låg också bra till. Författaren minns från sin första studietermi hur han blev uppringd av en företrädare för studentkårens utbildningsnämnd, sedermera framgångsrik finansminister, och tillfrågad vilka klagomål han ville anföra på Palander. Något skamsen över att inte direkt komma på några drog författaren till med att han bara vistats kort tid vid institutionen, men intervjuaren klippte av med ett kort "något måste du ju ändå ha att klaga på".

Till sina svurna ovänner hade Tord Palander också lyckats lägga Rector Magnificus Torgny Segerstedt, enligt Palander själv ursprungligen på grund av otillräckligt fin placering av rektorsparet vid en middag hemma hos Palanders. Segerstedt var ordförande i styrelsen för *Upsala Nya Tidning*, och tidningen lade inte precis fingrarna emellan för angreppen på Palander. Så småningom blev dessa sådana att Palanders barn inte vågade sig till skolan. För att få fram sin egen version av händelserna ansåg sig Palander tvungen att på egen bekostnad utge en försvarsskrift "Fallet Palander" [1957]. Händelserna, det var sådant som att Palander vid ett tillfälle tenterat fyra studenter i grupp och låtit dem diskutera varandras tentamenssvar. Några år senare blev sådant högsta pedagogiska mode, men då var grupptentamina förbjudna i gällande stadga. En tentand blev visst så nervös vid åsynen av Palanders fonograf (på vilken svaren spelades in) att han kastade sig i Palanders tjänstesoffa och sparkade med benen. Återigen har vi nog svårt att föreställa oss den akademiska småstaden i all sin absurditet.

Omgiven av fientlighet blev Palander själv avog i vissa avseenden. På 1960-talet lade han sig till med den egendomliga va-

nan att hålla långa, utomordentligt väl förberedda extraoppositioner vid alla disputationer i Stockholm. Efter veckor av förberedande seminarier packades hela högre seminariet in i Palanders bil och fraktades till Stockholm (efter ett antal uppehåll då kylarvattnet brukade koka ungefär i Knivsta och Rosersberg) för att lyssna till disputationen inklusive extraopposition. Författaren till dessa rader blev aldrig klok på ändamålet med dessa extraoppositioner. Möjligen såg Palander det hela som ett nyttigt inslag i forskarbildningen; att det av respondenten kunde uppfattas som ovänligt föreställde han sig möjligen inte, eller också ansåg han det oväsentligt.

På 1960-talet flyttade institutionen (den filosofiska, den juridiska fanns knappast längre) till övre våningen i gårdshuset Trädgårdsgatan 18. Där levde Tord Palander en stor del av dygnet. Han jobbade gärna till tretiden på natten, varefter han somnade i sin länstol i ett ogenomträngligt moln av cigarrök. På morgonkröken vandrade han hem, gick ut med hunden, långbadade (läsande för ändamålet med plastspray särskilt impregnerade böcker), och återkom framåt elvatiden till institutionen.

Trots oavbrutet arbete blev det allt mindre publicerat. Palander var enligt dagens terminologi "arbetsnarkoman" vad forskningen beträffade. För svenska förhållanden hade Palander varit ovanligt produktiv i yngre år. Efter 1957, då hans sista bok *Värdebeständighet* utkom, publicerade han praktiskt taget ingenting. Han utvecklade en benägenhet att komplicera sina frågeställningar utan ände. Sedan han löst ett antal generationer av lättare varianter av ett problem kom någon olöslig komplikation, och då tappade han intresset för alla de redan lösta problemen. Kvar blev jättelika A2-ark på blädderblocket fyllda med miniatyrformler i blått, rött och grönt. Han brukade ta patronerna ur kulspetspennorna för att kunna skriva tillräckligt smått.

Oförmågan att avsluta arbeten för tryck illustreras av följande episod. Författaren hade förmånen att få följa med Palander till en liten arbetskonferens som International Economic Association höll i Royaumont 1962 (*proceedings* utgavs av Hahn och Brechling, innehållande de bidrag av Tobin, Patinkin, Clower m fl, som i mycket blev utgångspunkt för den "nya makroteorin"): Palander improviserade där ett lysande föredrag som redaktörerna med benägen lokal medverkan av författaren till dessa rader i tre års tid träget men förgäves försökte få Palander att skriva ner. Det var inte det att Palander inte ville skriva artikeln, vid varje ny påstötning lovade han omedelbart, eller i varje fall nästan omedelbart ta itu med saken.

När den vid överflyttningen till Juridiska fakulteten ledigblivna professuren skulle besättas motsatte sig Palander mycket bestämt valet av Ragnar Bentzel till efterträdare. Detta förnyade institutionens splittring. När utnämningen väl var ett faktum gjorde ingen av kontrahenterna någon nämnvärd ansträngning för att få till stånd goda samarbetsförhållanden. Då Bentzel inledde sin tjänstgöring med en flerårig tjänstledighet kom det aldrig till öppen konfrontation, men medarbetare på ömse håll med läggning för krypskytte cementerade osämjan. Anmälningar till JO och JK haglade, och samtal anställda emellan fördes brevledes eller protokollfördes!

Forskaren och läraren

Tord Palanders vetenskapliga berömmelse är starkt knuten till doktorsavhandlingen *Beiträge zur Standortstheorie* från 1935. Den är utomordentligt flitigt refererad. Citatfrekvensen verkar dock inte motsvara läsfrekvensen. I USA har det länge cirkulerat diverse privata översättningar till engelska, men någon ordentlig översättning trycktes aldrig, vilket kan synas märkligt. På 1980-talet kom en ja-

pansk översättning som har spritts i mycket stor upplaga, men för den anglosaxiskt dominerade forskarvärlden är avhandlingen språkligt, och numera även rent fysiskt, svår- eller otillgänglig.

Större delen, kapitlen III–X, av det mer än 400-sidiga arbetet är upplagd som en kritisk detaljgranskning av i stort sett allt vad som fanns av lokaliseringsteori fram till och med 1930-talet, med Palanders egna bidrag strödda här och var. Kapitlen XI–XIV innehåller Palanders eget "utkast till lokaliseringsteori". Detta är ett första steg mot en teori med icke konstanta transportkostnader och transportbanor som följaktligen inte är räta linjer. Palanders refraktionslag vid övergången från sjö- till landtransport är väl det mest välkända bidraget: sinus för infalls- och utfallsvinklarna förhåller sig som fraktsatserna. Parallellen till optisk brytning enligt Snellius lag är uppenbar, transportvägen motsvarar ljusstrålen, fraktsatsen motsvarar refraktionsindex. Martin Beckmann inspirerades enligt egen utsago härav till sin generella transportmodell från 1952, där transportvägarna kontinuerligt följer Fermats princip. Palander var också inne på betydelsen av monopolistisk konkurrens i den rumsliga ekonomin, och nödvändigheten av att beakta faktorsubstitution i Webers lokaliseringsproblem.

Monopolistisk konkurrens skulle Palander komma att utveckla närmare, men faktorsubstitutionsproblemet tycks han aldrig ha återkommit till. Ett särskilt kapitel om detta, "matematisk produktionsteori tillämpad på lokaliseringsproblem", lät Palander utgå mitt under tryckningen – det står med i innehållsförteckningen, men i texten meddelas lakoniskt att kapitlet "inte medtagits i disputationssupplagan". Efter Palanders avhyvling av Andreas Predöhl's försök i den riktningen tidigare i avhandlingen är det med nyfikenhet läsaren ser fram mot Palanders egen lösning. De väl ordnade förarbetena till avhandlingen i Palanders kvarlåtenskap

har olyckligtvis förkommit, och det lär väl aldrig gå att fastställa vad som stod i det försvunna kapitlet eller varför det utgick. Walter Isard försökte sig på problemet tjugo år senare, och den fullständiga lösningen presenterades först av Leon Moses 1958. Förmodligen kan man förstå Palanders över åren bestående starka intresse för produktionsteori mot den bakgrunden.

Året 1936 tillbringade Palander som Rockefellerstipendiat bla vid Cowles Commission i USA och studerade mer ingående Chamberlins teori för ofullständig konkurrens. Palander blev också starkt påverkad av Harold Hotelling. Ett första resultat var Palanders korta artikel "Instability in Competition between Two Sellers" 1936 i en Cowles Commission-publication. Ett mera utförligt studium utgjorde två långa artiklar i *Ekonomisk Tidskrift* 1939: "Konkurrens och marknadjämvikt vid duopol och oligopol". Huvudintresset var stabiliteten i den dynamiska anpassningsprocessen vid oligopol av Cournots typ, särskilt effekten av antalet oligopolister och av ordningsföljden i anpassningarna. Palander fascinerades också av möjligheten för multipla jämvikter. Om efterfrågekurvan är en bruten linje (så som blir fallet om man har delmarknader med olika elastisk efterfrågan) så får man reaktionsfunktioner bestående av disjunkta segment och multipla skärningspunkter. Intressant är att notera att i dessa dagar kaotisk anpassningsdynamik har påvisats för Cournot-duopol av just denna typ.

Det studium som började med doktorsavhandlingen avslutades med en praktisk tillämpning, den tillsammans med Erik Lindahl 1941 utförda utredningen *Kostnadsberäkningar och taxepolitik vid Statens Järnvägar*. Avhandlingens detaljstudium av avståndstariff kontra staffeltariff utgjorde en bra start.

Under studieåren hade Tord Palander, som nämnts, gjort sig väl hemmastadd med Stockholmskolan, trots att han höll

en viss distans till den. Kanske var det just detta som gjorde det möjligt att skriva en så ingående kritisk granskning som den "Om Stockholmskolas begrepp och metoder" i *Ekonomisk Tidskrift* 1941. Närmast är artikeln en regelrätt recension av Gunnar Myrdals *Monetary Equilibrium*, men syftet är mera omfattande. Vad Palander främst kritiserade var frånvaron av tillräckligt rigorös dynamisk analys i Stockholmskolas arbeten. Artikeln är Palanders enda större som översatts till engelska (*International Economic Papers* [1953]).

Tord Palander var egentligen mera intresserad av Keynes än av Stockholmskolan. Han medverkade som vetenskaplig rådgivare vid Lejf Björks svenska översättning av Keynes *General Theory*, och han skrev själv drygt 50 sidor detaljerade kritiska fotnoter. Återigen var det bristen på dynamisk analys som sysselsatte Palander.

Palander var övertygad om behovet av en kausalt rekursiv dynamik i förloppsanalysen, och ville att dess olika steg, såsom förväntningsbildning och prisbildning, skulle formaliseras explicit. Detta är kärnpunkten i Palanders kritik av både Stockholmskolan och Keynes. Likheten mellan sparande och investeringar uppfattad som jämvikt var otillräcklig för Palander, man skulle ta fram processen varigenom oplanerat sparande och oavsiktliga lagerinvesteringar åstadkommer denna.

Det paradigm som syntes motsvara hans ideal var de rekursiva konjunkturmodeller Alvin Hansen och Paul Samuelson formulerade. Han själv och ett antal medarbetare var också under en stor del av 1950-talet sysselsatta med att studera multiplikator-acceleratormodellerna.

Det enda publiceringsfärdiga materialet som kom fram var Osten Johanssons tyvärr aldrig publicerade manus. I övrigt gav de ickelinjära modellvarianterna, vars förlopp numeriskt räknades fram, svåröverskådliga resultat, som man kan-

ske först i ljuset av dagens kaosforskning skulle kunna förstå.

Av någon anledning returnerade Palander aldrig sista korrekturet av Keynesnoterna till förlaget, och översättningen trycktes utan dessa! Genom försorg av författaren till dessa rader blev det rättade korrekturet inbundet tillsammans med översättningen och förvarades på Universitetsbiblioteket i Umeå, men även det är förkommet.

Palander skrev också en matematisk och grafisk uttolkning av "Keynes allmänna teori och dess tillämpning inom ränte-, multiplikator-, och pristeorien" i *Ekonomisk Tidskrift* 1942. Artikeln, mera bok än uppsats, kan väl mäta sig med de mera välkända av Hicks och Klein. Tyvärr blev aldrig heller denna översatt trots förberedelser för en reviderad skrift på engelska. Palander utvecklade här sin grafiska fyrfältsmetod för att analysera det keynesianska systemet. Den har mycket stora pedagogiska förtjänster då man tydligare kan följa den komparativa statiken än i IS-LM-diagrammet. För ett system så komplicerat som det keynesianska är detta mycket väsentligt.

Palanders forskningsintresse kom på 1950-talet alltmer att centreras kring penningteori, förväntningar och handlande under osäkra förväntningar. Hans sista större arbete *Värdebeständighet – ett problem vid sparande, livförsäkringar och pensioner* med separat bihang "Om oviss- het, värderingsenheter, riskvärdering och förväntningsspridning" utkom 1957. Palander utvecklade här en riskteori som liknar *expected utility* med kvadratisk nyttofunktion. Resonemanget förs i termer av riskfria ekvivalenter, där variationskoefficienten spelar samma roll som variansen i *expected utility*-doktrinen. Ursprunget var en PM, "Indexregleringar på lånemarknaden" som Palander 1955 skrev på uppdrag av Penningvärdeutredningen. De praktiska slutsatserna överensstämde inte riktigt med det som var politiskt

gångbart när Värdesäkringskommittén på 1960-talet ånyo tog tag i frågan om indexlån. Härtill kom en gammal personlig ovänskap med kommitténs ordförande Guy Arvidsson, med resultatet att kommittén egendomligt nog inte anlidade den bästa inom landet tillgängliga expertisen.

Arbetet om värdebeständighet bär i någon mån prägel av Palanders ökande svårigheter att färdigställa sina arbeten. Det dikterades i ett hetsigt tempo framåt småtimmarna på en av världens sista vaxrullefonografer (densamma som orsakat den omtalade tentandens sammanbrott) – under viss hjälp av det nya avmagringsmedlet Ritalina, som ordinerats av tjänsteläkaren. Författaren till dessa rader hade under ett antal år den märkliga fonografen, inklusive slipmaskinen för vaxrullarna, gemenligen kallad "Palanders symaskin", stående på sitt tjänsterum. Palander lyckades aldrig övertala författaren att använda den, lika litet som han lyckades förmå de doktorander som enligt Palander verkade för slöa att använda sig av Ritalina, vilket tjänsteläkaren förresten inte längre ville ordinaera.

Arbetet med boken om värdebeständighet och särskilt dess separata teoretiska appendix etablerade ett mångårigt intresse för riskteori hos Palander. Det är alltid svårt att rättvist se på alternativa ansatsers potential i efterhand när ett huvudparadigm, i detta fall *expected utility*-doktrinen, har mutat in området. Som nämnts arbetade Palander med riskfria ekvivalenter, förväntade medelvärden, justerade med en riskberoende faktor som var mindre än ett vid riskaversion och större än ett vid riskpreferens. Riskmätaren var variationskoefficienten, dvs kvoten mellan kvadratavvikelsen och medelvärdet. Intuitivt sett är ansatsen väl så rimlig som motsvarigheten *expected utility* med kvadratisk nyttofunktion. Till skillnad från den senare har Palanders riskteori ingen axiomatisk valhandlingsteori i botten, men som alla vet är den underbygggnaden ingalunda oproblematisks på

grund av de paradoxer den implicerar.

Författaren till denna artikel har av Guy Arvidsson fått en oförtjänt komplimang över att i sin avhandling 1964 ha ratat "Palanders provinsieellt excentriska risketori" – och i stället använt *expected utility*-doktrinen. Komplimangen är oförtjänt i dubbel bemärkelse; valet berodde inte på någon djupare övertygelse, utan enbart på lättja inför derivering av kvoter, ofråkomligt vid variationskoefficienter, och det var inte förenat med några som helst risker att gå sin egen väg. Palander påpekade försynt sin egen riskteoris förtjänster, men insisterade aldrig. Vad denna skulle kunna användas till framgår bäst av en annan elevs, Gudmundur Magnussons, doktorsavhandling från 1969 om produktion under risk.

Tord Palanders författarskap utmärks genomgående av skarpsinne och stringens. Han var för sin tid mycket mera hemma i de matematiska redskapens värld än ämneskollegerna i Sverige, och han utnyttjade till fulländning de möjligheter som differential- och integralkalkyl samt grafisk analys i två eller tre dimensioner gav.

Det sagda kom väl till pass i pedagogiska arbeten, och dessa, främst otaliga upplagor av Palanders *Kompendium i nationalekonomi* (1949–57) är svåröverträffade. Ett mästestycke i klarhet är den lilla uppsatsen "Kan man uppställa enhetliga principer för självkostnadsberäkning?" publicerad i tidskriften *Affärsekonomi* 1949. Som föreläsare var Palander alltid utmärkt klar och fångslande. Han föreläste ofta och gärna – även utanför universitetets ram. Många av dagens, eller kanske rättare gårdagens, män i staten med ursprung i arbetarrörelsen talar entusiastiskt om Palanders undervisning.

Disputationer hade Tord Palander inte många, men, möjligen med undantag för Stockholms högskola, så var de ju undantagsföreteelser vid alla larosäten. Som handledare var Palander obegränsat generös med tiden, men han pratade hellre

om det som intresserade honom än om det man ville fråga om. Den som hade tålmod att vänta ett antal timmar fick till slut också sitt problem behandlat, men ofta tappade man själv tålmodet dessförinnan. Åtskilliga var de som tröttnade helt och fortsatte sitt arbete på annat håll. Även om det kunde vara irriterande med Palanders obenägenhet att vilja ge konkret handledning i dagens mening, så är författaren numera uppriktigt tacksam för denna, enär han på det viset kom att lära sig mycket mera än vad koncisa råd i fråga om just det som tillfälligt sysselsatte honom skulle ha möjliggjort. I vissa fall, såsom i fråga om Henrik Åkerlunds avhandling från 1959, lade Palander ner ett oerhört omfattande arbete, medan exempelvis författaren till dessa rader fick vänta i sju månader på kommentarer till sitt färdiga avhandlingsmanus; kommentarerna började strömma in då tredje korrekturet skulle rättas och ändringar var uteslutna av kostnadsskäl.

Tord Palander var alltid entusiastisk för vad han höll på med och delade gärna med sig. På visst sätt var han före sin tid, och hans formellt matematiska läggning som då föreföll udda skulle nu passa väl in i mönstret. Få personer skulle väl mer än Tord Palander uppskatta vad en modern PC förmår. Dragningen till det formellt analytiska hindrade inte att Tord Palander hade en mycket ingående beläsenhet i och stark tro på relevansen av psykologi och sociologi för de ekonomiska förloppen. Enligt en riktigt udda nationalekonom, som hatade matematisk analys mer än något annat, men som fick fristad på Palanders institution, var det "alltid högt i tak hos Palander".

Efterord

Ursprunget till denna lilla minnesteckning är en artikel om Palanders verk som författaren skrev för *The New Palgrave Dictionary of Economics*. Härtill har sedan lagts en del personliga minnesbilder

som förhoppningsvis är ägnade att ge en bild av personen Tord Palander och av den miljö där han verkade under senare delen av sin yrkesverksamma tid. Den lilla artikeln får absolut inte tas som någon sorts officiell biografi. Författaren saknar nämligen all för en sådan nödvändig förstahandskunskap om Palanders verksamhet och de miljöer där han verkade före slutet av 1950-talet. Tillägget Uppsalamiljön är därför en väsentlig modifiering av en annars alltför anspråksfull titel. Enligt författarens mening ger bilder av lokalmiljön också färg och substans åt den som porträtteras. Porträttmålare försöker sällan blanda drag från barn-dom, mandom och ålderdom, utan håller sig till en viss tid. Det synes vara en respektabel attityd. Författaren har också tagit sig porträttmålarens frihet att hellre överdriva ett drag än dölja det i något slags vetenskapligt objektivitetsnit.

Referenser

- Palander, T, [1935], *Beiträge zur Standortstheorie*. Uppsala.
- Palander, T, [1939], "Konkurrens och marknadsjämvikt vid duopol och oligopol". *Ekonomisk Tidskrift*, årg 41, s 123-145, 222-250.
- Palander, T, [1941], *Kostnadsberäkningar och taxepolitik vid Statens Järnvägar*. Stockholm.
- Palander, T, [1941], "Om Stockholmsskolans begrepp och metoder". *Ekonomisk Tidskrift*, årg 43, s 88-143.
- Palander, T, [1942], "Keynes allmänna teori och dess tillämpning inom ränte-, multiplikator-, och pristeorien". *Ekonomisk Tidskrift*, årg 44, s 233-272.
- Palander, T, [1949], *Kompendium i nationalekonomi*. Flera följande upplagor, to m 1957, Uppsala.
- Palander, T, [1949], "Kan man uppställa enhetliga principer för självkostnadsberäkning?" *Affarsekonomi*.
- Palander, T, [1957], *Värdebeständighet. Ett problem vid sparande, livförsäkringar och pensioner*. Uppsala.
- Palander, T, [1957], *Handlingarna i "målet" Tord Palander*. Uppsala.